

Presentació

D'entre les característiques sanitàries que podem trobar en la població penitenciària catalana destacariem l'escassa o inexistent cura de la salut que presenten aquestes persones que es concreta en conductes de risc com poden ser el freqüent incompliment dels tractaments prescrits, el poc ús sistemàtic dels recursos socio-sanitaris comunitaris, i més específicament el fet de prescindir de qualsevol mesura preventiva o d'auto-protecció. Si a aquests trets característics afegim la dada que el 26% dels interns penitenciaris són consumidors de drogues per via parenteral, podem fer-nos càrrec de l'elevat risc que presenta la població penitenciària en aquest àmbit tan fonamental com és el de la salut i tractament de les toxicomanies.

Periòdicament, les directrius de l'OMS han fet especial insistència en el tractament específic a les presons de les malalties derivades del consum parenteral com l'VIH (1987 i 1993). El Comitè de Ministres del Consell d'Europa mitjançant la seva recomanació R(1993)6 també ha donat pautes de treball respecte al control d'aquestes malalties en els centres penitenciaris.

Presentación

Entre las características sanitarias que podemos encontrar en la población penitenciaria, destacaríamos la falta de medidas de prevención y educación sanitaria que presentan estas personas, el frecuente incumplimiento de los tratamientos prescritos i el poco uso sistemático de los recursos socio-sanitarios comunitarios, fuera de las actuaciones en las que han de recurrir por situaciones de urgencias. Si a estos rasgos característicos añadimos el dato que el 26% de los internos penitenciarios son consumidores de drogas por via parenteral, podemos hacernos cargo del elevado riesgo que presenta la población penitenciaria en este ámbito tan fundamental como es el de la salud y el tratamiento de las toxicomanías.

Por otro lado, las directrices del OMS han hecho periódicamente especial insistencia en el tratamiento específico de las enfermedades derivadas como el VIH en las prisiones (1987 i 1993). El Comité de Ministros del Consejo de Europa mediante las recomendaciones (R6, 93) también han dado pautas de trabajo respecto al control de las enfermedades transmisibles como el SIDA que se

És en aquest context que el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE) dóna suport al desenvolupament de treballs de recerca que tinguin com a finalitat la millora del coneixement de les persones afectades pel consum abusiu de tòxics i dels programes d'intervenció i tractament que es desenvolupen amb aquestes persones en el medi penitenciari o, en general, quan es troben involucrades en el sistema penal.

Les dues recerques que es presenten a continuació aporten elements clarificadors relació amb cadascun d'aquests aspectes. En la primera, es realitza una radiografia del perfil de les persones amb problemes de drogaaddicció que passen actualment pels jutjats penals de Barcelona com detinguts i els compara amb una mostra del Centre Penitenciari de Joves de Barcelona, amb especial incidència en totes les variables relacionades amb la salut i el consum. En la segona investigació s'analitza l'èxit de la permanència en tractament de les persones ingressades a presó que per la seva malaltia, VIH, haurien de prendre sistemàticament i de forma rigorosa antiretrovirals, per evitar el deteriorament de la seva pròpia salut i la seva qualitat de vida.

Estudi de la influència dels tractaments mèdics i psicoterapèutics en la disminució del delictes en població addicta a drogues. Autors: Amparo Arroyo Fernández, Mª Jesús Leal Bazán y Teresa Marrón Moya.

Introducció

En l'àmbit judicial existeix una relació constatada entre drogadoaddicció i delictes. Moltes vegades els delinqüents són reincidents i condemnats per fets que estan en relació amb l'obtenció i consum de substàncies tòxiques. Els addictes a drogues han iniciat amb freqüència algun programa de desintoxicació o han sol·licitat suport mèdic i/o psicològic. Països com Canadà han elaborat programes de teràpia multisistèmica a fi d'analitzar les diferents variables que influeixen en aquests comportaments i intenten desenvolupar futures intervencions que siguin efectives entre la joventut amb aquesta pro-

han de tenir en cuenta en los centros penitenciarios.

Es en este contexto que el CEJFE realiza y da cobertura al desarrollo de trabajos de investigación que tenga como finalidad la mejora del conocimiento de las personas afectadas y de los programas de intervención y tratamiento que se desarrollan en los ámbitos de trabajo competencial.

Las dos investigaciones que se presentan a continuación aportan elementos clarificadores en cada uno de estos aspectos. En la primera, se realiza una radiografía del perfil de la persona con problemas de drogodependencia que pasa actualmente por los juzgados penales de Barcelona como detenidos y los compara con una muestra del centro penitenciario de jóvenes de Barcelona, con especial incidencia en todas las variables relacionadas con la salud y el consumo. En la segunda se analiza el éxito en la permanencia en el tratamiento de las personas ingresadas en prisión que por su enfermedad, VIH, tendrían que tomar sistemáticamente y de forma rigurosa antiretrovirales, para evitar el deterioro de su propia salud y su calidad de vida.

Estudio de la influencia de los tratamientos médicos y psicoterapèutics en la disminució del delicto en població addicta a drogues. Autors: Amparo Arroyo Fernández, Mª Jesús Leal Bazán y Teresa Marrón Moya.

Introducción

En el ámbito judicial existe una relación constatada entre drogadicción y delito. Muchas veces los delincuentes son reincidentes y condenados por hechos que están en relación con la obtención y consumo de substancias tóxicas. Los adictos a drogas han iniciado con frecuencia algún programa de desintoxicación o han solicitado soporte médico y/o psicológico. Países como Canadá han elaborado programas de terapia multisistémica con la finalidad de analizar las diferentes variables que influyen en estos comportamientos y intentan desarrollar futuras intervenciones que sean efectivas entre la juventud que tiene esta pro-

blemàtica. La implicació criminal dels adolescents i la seva relació amb l'abús de substàncies també s'ha estudiat en els EUA entre subjectes joves que segueixen programes establerts i entre joves que ingressen en correccionals per aquests comportaments. No hi ha, però, molts treballs sobre el consum de tòxics en la població detinguda als jutjats de guàrdia que, després de passar a disposició judicial, pot ser posada en llibertat (la qual cosa impedirà el seu seguiment) o pot ser enviada a la presó.

Objectiu

L'estudi es proposa avaluar l'associació entre la conducta il·legal i l'abús de substàncies tòxiques, així com interpretar l'eficàcia dels tractaments terapèutics en la disminució de l'esmentada associació, i les repercussions de les teràpies tant en els pacients com en el seu entorn.

Metodologia

Estudi observacional prospectiu d'una mostra de 100 subjectes que tinguin relació amb el consum de drogues d'abús, al jutjat de guàrdia de Barcelona i en subjectes interns al Centre Penitenciari de Joves de Barcelona.

Resultats

En els 100 subjectes estudiats el sexe masculí està representat en un 94%, la mitjana d'edat es de 25.5 anys, amb un baix nivell d'estudis i sense professió qualificada. Quasi la meitat de la mostra són estrangers i solters. Els pacients estudiats son politoxicòmans amb un consum majoritari de cocaïna (92%), cannabis (87%), alcohol (71%) i en un 54% d'heroïna. Destaca l'alta freqüència dels UDVP (usuaris de drogues per via parenteral) i de la positivitat als tres virus (VIH, VHC, VHB), tot i que es demostra el descens de l'ús del consum per la via parenteral. Existeix una associació estadísticament significativa entre ser portador del virus VIH i el consum d'heroïna o cocaïna per via injectable ($p=0.002$, $p=0.000$), i entre utilitzar aques-

blemática. La implicación criminal de los adolescentes y su relación con el abuso de sustancias también se ha estudiado en USA entre sujetos jóvenes que siguen programas establecidos y entre jóvenes que ingresan en correccionales por estos comportamientos. No hay muchos trabajos sobre el consumo de tóxicos en la población detenida en los juzgados de guardia que, después de pasar a disposición judicial, puede ser puesta en libertad (lo que impedirá su seguimiento) o puede ser enviada a prisión.

Objetivo

El estudio se propone evaluar la asociación entre la conducta ilegal y el abuso de sustancias tóxicas, así como interpretar la eficacia de los tratamientos terapéuticos en la disminución de la mencionada asociación, y las repercusiones de las terapias tanto en los pacientes como en su entorno.

Metodología

Estudio observacional prospectivo de una muestra de 100 sujetos que tengan relación con el consumo de drogas de abuso, en el Juzgado de Guardia de Barcelona y en sujetos internos en el Centro penitenciario de jóvenes de Barcelona.

Resultados

Los varones están representados en un 95%; la media de edad es de 25,5 años, con un bajo nivel de estudios y sin profesión cualificada. Casi la mitad de la muestra son extranjeros y solteros. Los pacientes estudiados son politoxicómanos con un consumo mayoritario de cocaïna (92%), cannabis (87%), alcohol (71%) y del 54% de heroïna. Destaca la alta frecuencia d los UDVP y de la positividad a los virus que presentan (VIH, VHC, VHB), pese a que se demuestra el descenso del uso de la vía parenteral. Existe una asociación estadísticamente significativa entre ser portados del virus VIH y el consumo de heroïna o cocaïna por vía injectable ($p=0.002$, $p=0.000$), y entre utilizar esta misma vía de consumo y ser portador de la

ta mateixa via de consum i ésser portador de l'hepatitis B i C ($p=0.000$, $p=0.001$).

L'edat d'inici del consum de cannabis és similar en les dues mostres valorades, mentre que la del consum d'heroïna i cocaïna és més primerenca en els reclusos de la presó de joves, aquests consumeixen menys heroïna i metadona il·legal, però més cannabis. El 73% dels subjectes comenten delictes contra la propietat, essent els delictes contra la salut pública els segons en freqüència. Hi ha una relació estadísticament significativa entre consumir heroïna en quantitat major d'un gram i la comissió de delictes contra la propietat ($p=0.040$). El tipus de delictes comesos (contra la propietat, contra la salut pública o altres) no guarda relació amb la via de consum inhalada o injectada dels opiacis ($p=0.373$).

El tractament del drogodependent és un procés llarg i complex, per la qual cosa hi haurà qui difícilment serà capaç d'iniciar i continuar el tractament. El 93% dels pacients valorats han estat en tractament, són freqüents els abandonaments amb interrupcions i nous seguiments, però en molts casos per temps curts. El 70% de la mostra global han fet tractament només un màxim de 12 mesos, malgrat que un 41% dels subjectes porten més de sis anys de drogaaddicció. Si augmenta el nombre d'anys de drogaaddicció augmenta el nombre de detencions ($p=0.027$) i el nombre de condemnes de la població ($p=0.000$).

L'estudi indica que tractem amb drogodependents que quan sol·liciten tractament per l'addicció a un tòxic això sol comportar la continuïtat de l'ús d'altres drogues. Així, el 72,7% que estan en Programa de Manteniment amb Metadona (PMM) consumeixen de forma habitual cocaïna. Una part de la població va iniciar tractament mèdic amb benzodicepines i pel fenomen de tolerància van acabar derivant en una addicció al fàrmac que va conduir a la seva adquisició de forma il·legal i autoconsum en un 65% dels casos. Malgrat això hem vist que els pacients tractats amb psicofàrmacs son detinguts menys vegades que la resta de pacients. Pocs pacients han fet tractament combinat

hepatitis B i C ($p=0.000$, $p=0.001$). La edad de inicio del cannabis es similar en las dos muestras valoradas, mientras que el consumo de heroína y cocaína es más primeriza en los reclusos jóvenes: Estos consumos menos heroína y metadona ilegal, pero más cannabis. El 73% de los sujetos cometen delitos contra la propiedad, siendo los delitos contra la salud pública los segundos en frecuencia. Hay una relación estadísticamente significativa entre consumir heroína en cantidad mayor a un gramo y la comisión de delitos contra la propiedad ($p=0.040$). El tipo de delitos (contra la propiedad, contra la salud pública o otros) cometidos no guarda relación con la vía de consumo inhalada o inyectada de los opiáceos ($p=0.373$).

El tratamiento del drogodependiente es un proceso largo y complejo, con lo que habrá quien difícilmente será capaz de iniciar y continuar el tratamiento. El 93% de los pacientes valorados han estado en tratamiento, son frecuentes los abandonos con interrupciones y nuevos seguimientos, pero en muchos casos por tiempos cortos. El 70% de la muestra global han realizado tratamiento un máximo de 12 meses, pese a que un 41% de los sujetos llevan más de seis años de drogadicción. Si aumenta el número de años de drogadicción, aumenta el número de detenciones ($p=0.027$) y el número de condenas de la población ($p=0.000$). El estudio indica que tratamos con drogodependientes donde la solicitud de un tratamiento por la adicción de un tóxico suele comportar la continuidad del uso de otras drogas, así el 72,7% que están en el Programa de mantenimiento de metadona (PMM) consumen de forma habitual cocaína. Una parte de la población inició tratamiento médico con benzodicepinas y por el fenómeno de tolerancia acabaron derivados a una adicción al fármaco que condujo a su adquisición de forma ilegal y a un autoconsumo en un 65%. Pese a ello, hemos visto que los pacientes tratados con psicofármacos son detenidos menos veces que el resto. Pocos pacientes han realizado tratamientos combinados con psicoterapia o

amb psicoteràpia o lliure de drogues. En el grup d'estudi la majoria dels subjectes no inicien els tractaments per l'obligatorietat de complir una pena com a mesura alternativa a l'ingrés a presó, sinó per iniciativa pròpia o en relació amb la seva privació de llibertat. A la població de detinguts els tractaments rebuts han sigut beneficiosos en l'autoestima (80.5%), l'autoagressivitat (82.9%), l'heteroagressivitat (82.9%), la conflictivitat penal (68.3%) i la manifestació de violència en els fets delictius (73.2%), però aquestes variables quasi no es modifiquen en els reclusos joves.

La valoració dels subjectes que han realitzat algun tractament per un temps estimable és positiva, millora la seva vida o els produeix algun tipus de benefici, però en relació amb els delictes un 13% dels individus valorats reconeixen que cometent actes delictius estant en tractament, i a més a més un 64.5% del total té la convicció subjectiva que el tractament no tenia influència ni impedia les seves activitats delictives o antinormatives.

Conclusions i propostes

Els tractaments produeixen un benefici als pacients toxicòmans i disminueixen la conflictivitat penal. Cal iniciar els tractaments durant els primers estadis del consum, així com potenciar l'adhesió i el seguiment. S'han de seguir promovent els programes de reducció de danys per tal que minimitzin els efectes físics, psíquics i socials negatius associats al consum de drogues. Hem de potenciar la prevenció en col·lectius específics com els interns dels centres penitenciaris i detinguts a disposició judicial, com àmbits d'intervenció bàsics per a la salut del drogadicte i com a benefici secundari per a la

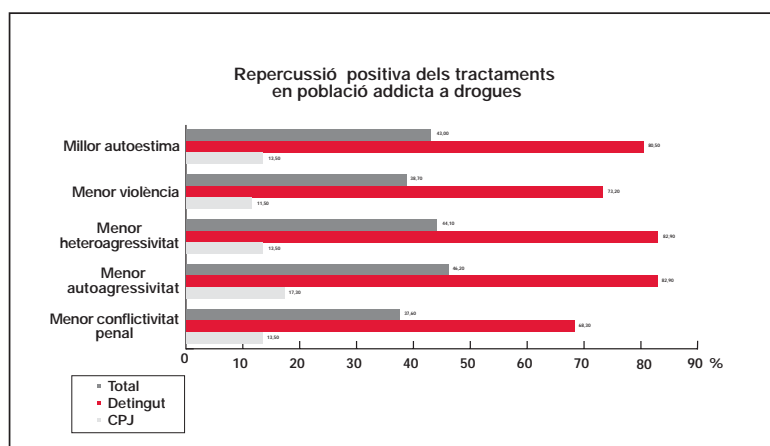
programas libres de droga. En el grupo de estudio, la mayoría de los sujetos no inician los tratamientos por la obligatoriedad de cumplir penas como medidas alternativas, sino por iniciativa propia o en relación con su privación de libertad.

Para la población de detenidos los tratamientos recibidos han sido beneficiosos en la autoestima (80.5%), la autoagresividad (82.9%), la heteroagresividad (82.9%), la conflictividad penal (68.3%) y la violencia en los hechos delictivos (73.2%), pero estas variables casi no se modifican en los reclusos jóvenes.

La valoración de los sujetos que han realizado algún tratamiento por un tiempo estimable es positiva, mejora su vida o les produce algún tipo de beneficio, pero en relación a los delitos un 13% de los individuos valorados reconocen que cometen actos delictivos estando en tratamiento, y además un 64,5% del total tiene la convicción subjetiva de que el tratamiento no tenía influencia ni impedía las actividades delictivas o antinormativas.

Conclusiones y propuestas

Los tratamientos producen un beneficio en los pacientes toxicómanos y disminuyen la conflictividad penal. Los tratamientos se deben iniciar en los primeros estadios del consumo, así como potenciar la adhesión y el seguimiento. Se han de seguir promoviendo los programas de reducción de daños para minimizar los efectos físicos, psíquicos y sociales negativos asociados al consumo de drogas. Hemos de potenciar como ámbitos de intervención básicos para la salud del drogadicte y los beneficios derivados para la comunidad la prevención en colectivos específicos como los internos de los centros penitenciarios y de

comunitat. Els centres penitenciaris, els de justícia juvenil, comissaries i jutjats de guàrdia són els llocs idonis per a l'abordatge del tractament del drogodependent. Aquestes dependències caldria que comptessin amb un equip multidisciplinar, que derivés els pacients al sistema públic de salut.

Variables psicosocials i adhesió terapèutica al tractament antiretroviral en pacients reclusos Félix Herraiz

Introducció

La infecció per VIH afecta un important nombre de població penitenciària, aproximadament un 20%. A partir de l'aparició del TARGA (Tractament Antiretroviral de Gran Activitat) s'ha reduït considerablement el nombre de morts, convertint-se en una malaltia crònica. No obstant això, la seva eficàcia ha estat limitada pel grau de compliment del tractament que exigeix (aproximadament un 95%). A més, la població penitenciària presenta unes característiques idiosincràtiques que dificulten el seguiment del tractament com el consum de drogues, una elevada impulsivitat, una escala de valors diferent (entre els quals destaca la concessió d'una escassa importància a la salut) i una falta d'hàbits de autocura. Per una altra part, l'ingrés a la presó té repercussions en la seva salut, tant en un sentit favorable (una facilitat en l'accés als serveis mèdics, una contenció en drogodependències, etc.) com desfavorable (una millorable qualitat assistencial per l'escàs nombre de professionals sanitaris a la presó, estrès psicosocial com a conseqüència de l'ingrés i conseqüències a nivell psicològic com la impotència, una baixa autoestima, etc.).

Objectius

S'han establert com objectius de la recerca: avaluar l'adhesió als antiretrovirals en els interns afectats amb VIH a la presó, compararla amb la dels pacients no reclusos, i analitzar la seva evolució temporal; avaluar les variables teòricament relacionades amb

tenidos a disposición judicial. Los centros penitenciarios, de justicia juvenil, comisarias y juzgados de guardia son los lugares idóneos para el abordaje del tratamiento del drogodependiente. Estas dependencias convendrían que contaran con un equipo multidisciplinar que derivase los pacientes al sistema público de salud.

Variables psicosociales y adhesión terapéutica al tratamiento antiretroviral en pacientes reclusos Félix Herraiz

Introducción

La infección por VIH afecta a un importante número de personas dentro de la población penitenciaria, aproximadamente un 20%. A partir de la aparición del TARGA (Tratamiento Antiretroviral de Gran Actividad) se ha reducido considerablemente el número de fallecimientos, convirtiéndose en una enfermedad crónica. No obstante, su eficacia se ha visto limitada por el nivel de cumplimiento que exige (aproximadamente un 95%). Además, la población penitenciaria presenta unas características específicas que dificultan el seguimiento del tratamiento como es el consumo de drogas, una elevada impulsividad, una escala de valores diferente (entre los que destaca la poca importancia que se da a la salud) y una falta de hábitos del propio cuidado. Por una parte, el ingreso en la prisión tiene repercusiones en su salud, tanto en un sentido favorable (al facilitar el acceso a los servicios médicos, o una contención en drogodependencias, etc) como desfavorable (una baja calidad asistencial por el escaso número de profesionales sanitarios en prisión, estrés psicosocial como consecuencia del ingreso en prisión y consecuencias a nivel psicológico como la impotencia, una baja autoestima, etc.)

Objetivos

En general, los resultados obtenidos durante la intervención se han establecido como objetivos evaluar la adhesión a los antiretrovirales en los internos afectados con VIH en prisión, comparar la con la de los pacientes no reclusos y analizar su evolución temporal; evaluar las variables teóri-

l'adhesió als antirretrovirals (del pacient - sociodemogràfiques, penals/penitenciàries i psicològiques -, la malaltia, el tractament i estructurals); i analitzar la capacitat predictiva d'aquestes variables sobre l'adhesió als antirretrovirals en interns amb VIH a la presó, en el Centre Penitenciari d'Homes de Barcelona.

Material i mètode

S'ha realitzat un estudi longitudinal, de caràcter quantitatiu i qualitatiu, en el qual s'ha avaluat l'adhesió al TARGA en interns amb VIH a la presó durant un període de sis mesos, a través d'una entrevista semiestructurada i bases de dades, en les quals s'ha recollit informació sobre les variables sociodemogràfiques, penals/penitenciàries, clíniques, característiques del tractament, psicològiques (relacionals, sociocognitives i emocionals) i d'adhesió al TARGA. Com mesures de l'adhesió es va utilitzar un autoinforme sobre el grau d'adhesió global i un autoinforme sobre el nombre de pastilles no ingerides en els últims quatre dies.

Resultats

L'estudi va ser iniciat per 75 interns, i va descendir als tres mesos a 57 interns, i als sis mesos a 41 interns, per raons alienes al tractament antirretroviral (trasllats a altres centres penitenciaris, sortida en llibertat i derivació a altres recursos comunitaris). El nivell d'adhesió global autoinformada va passar d'un 72,5% a l'inici de l'estudi a un 76,9% als sis mesos, mentre que l'adhesió amidada a través de la informació sobre les pastilles ingerides en els últims quatre dies ha estat d'un 76,9%, tant a l'inici com al final de l'estudi. Els resultats de les anàlisis de regressió múltiple més rellevants respecte a l'adhesió global autoinformada van ser, als sis mesos, la autoeficàcia (15,4%) mesurada a l'inici de l'estudi, i la fatiga (41,7%) mesurada als tres mesos. Respecte a les pastilles no ingerides en els últims quatre dies, les variables predictores van ser, als sis mesos, la depressió (13,9%) avaluada a l'inici, i la fatiga (17%) avaluada als tres mesos.

camente relacionadas con la adhesión a los antirretrovirales (del paciente - sociodemográficas, penales/ penitenciarias y psicológicas- la enfermedad, el tratamiento y estructurales) y analizar la capacidad predictiva de estas variables sobre la adhesión a los antirretrovirales en internos con VIH en prisión, en el centro penitenciario de hombres de Barcelona ("La Modelo").

Material y método

Se ha realizado un estudio longitudinal, de carácter cuantitativo y cualitativo, en el cual se ha evaluado la adhesión al TARGA en internos con VIH en prisión durante el período de seis meses, a través de una entrevista semiestructurada y bases de datos, en los cuales se ha recogido información sobre las variables sociodemográficas, penales y penitenciarias, clínicas, características del tratamiento, psicológicas (relacionales, sociocognitivas y emocionales) y adhesión al TARGA. Como medidas de la adhesión se utilizó un autoinforme sobre el grado de adhesión global y un autoinforme sobre el número de pastillas no ingeridas en los últimos cuatro días.

Resultados

El estudio empezó con 75 internos en la muestra, bajando a 57 a los tres meses y a 51 a los seis meses, por razones ajenas al tratamiento antirretroviral (traslados a otros centros penitenciaris, salida en libertad y derivación a otros recursos comunitaris). El nivel de adhesión global autoinformada pasó de un 72,5% al inicio del estudio a un 76,9% a los seis meses, mientras que la adhesión recogida a través de la información sobre las pastillas ingeridas en los últimos cuatro días ha sido de un 76,9%, tanto en el inicio como en el final del estudio. Los resultados de las anàlisis de regresión múltiple más relevantes respecto a la adhesión global autoinformada fueron a los seis meses, la autoeficacia (15,4%) medida al inicio del estudio y la fatiga (41,7%) medida a los tres meses. Respecto a las pastillas no ingeridas en los últimos cuatro días, las variables predictoras fueron, a los seis meses la depresión (13,9%) evaluada en el inicio, y la fatiga (17%) evaluada a los tres meses.

Conclusions

L'estat d'ànim, sobretot, la depressió i la fatiga, i algunes creences relacionades amb la salut, com la autoeficàcia, la percepció de beneficis del tractament i la percepció de la complexitat del tractament són rellevants en l'adhesió als antirretrovirals en interns amb VIH a la presó, per la qual cosa seria important implementar programes específics en els quals es treballessin aquests aspectes per a incrementar l'adhesió al TARGA. De cara al futur, creiem convenient la realització de més estudis de caràcter longitudinal i de caràcter multicèntric, que utilitzin pacients reclosos homes i dones, i que prestin especial atenció a les variables psicològiques com predictors de l'adhesió, i que combinin metodologies quantitatives i qualitatives.

Conclusions

El estado de ánimo, sobretodo la depresión y la fatiga, y algunas creencias relacionadas con la salud como la auto eficacia, la percepción de beneficios del tratamiento y la percepción de la complejidad del tratamiento son relevantes en la adhesión a los antirretrovirales en internos con VIH en prisión, por lo que sería importante implementar programas específicos en los que se trabajaran estos aspectos para incrementar la adhesión al TARGA. De cara al futuro, creemos conveniente la realización de más estudios de carácter longitudinal, de carácter multicéntrico, que se utilicen pacientes recluidos hombres y mujeres, que se preste especial atención a la s variables psicológicas como predictores de la adhesión y se combinen metodologías cuantitativas y cualitativas.

Butlletins. *Invesbreu* publicats

- 1 *Inmigrants i criminalitat a Europa. Els exemples d'Alemanya i Espanya.* Gener 1995
- 2 *La preso pública de Barcelona durant l'etapa isabelina/ La casa de correcció de Barcelona (1836-1856).* Gener 1998
- 3 *El cost de la justícia penal. Privació de llibertat i alternatives.* Febrer 1998.
- 4 *El nen abusat sexualment com a testimoni / Els delictes contra la llibertat sexual relacionats amb menors.* Març 1998.
- 5 *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador del delinqüent.* Maig 1998.
- 6 *Salut i presó.* Octubre 1998.
- 7 *La premsa envers la violència juvenil i la presó.* Novembre 1998.
- 8 *El tractament dels agressors sexuals.* Febrer 1999.
- 9 *La victimització a Catalunya l'any 1996.* Abril 1999.
- 10 *Programes aplicats de psicologia comunitària amb personal penitenciari.* Juny 1999.
- 11 *Justícia juvenil: inserció laboral i mesures en medi obert.* Octubre 1999.
- 12 *Reincidència i delinqüència juvenil.* Novembre 1999.
- 13 *Violència domèstica.* Desembre 1999.
- 14 *L'estat de l'adopció a Catalunya (1998-1999).*
- 15 *Maltractaments infantils a Catalunya.* Juny 2000
- 16 *Presó i dones. La incidència dels programes motivacionals en la conducta social. Un estudi evolutiu (1988-2000) a la presó de dones de Barcelona.* Setembre 2000
- 17 *Avaluació d'un programa de tractament per a joves violents.* Novembre 2000
- 18 *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa.* Gener 2001
- 19 *La victimització a Catalunya l'any 1999.* Maig 2001
- 20 *L'arrest de cap de setmana a Catalunya (1996-2000)*
- 21 *Addictes a les drogues i reincidència en el delictes*
- 22 *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys ingressats en centres d'acolliment*
- 23 *Intervenció institucional. Elements per a l'anàlisi en menors infractors o en risc*
- 24 *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*
- 25 *La medició penal*
- 26 *La reincidència*
- 27 *Família i conducta antisocial*
- 28 *Presentació de dues recerques de l'àmbit penitenciari*
- 29 *Intervenció en centres de justícia juvenil*
- 30 *La Classificació inicial en règim obert dels condemnats a presó*
- 31 *La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya*
- 32 *L'assistència religiosa i la llibertat de culte a les presons de Catalunya*
- 33 *Bullying - Violència de gènere Elements per a l'anàlisi*
- 34 *Violència dels joves a la família*
- 35 *Infractors i conducta violenta*
- 36 *Drogues i tractament penitenciari*

Edició i producció: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada
Ausiàs March, 40
Tel. 93 207 31 14
Fax 93 207 67 47
cejfe.dj@gencat.net

Tiratge: 2.000 exemplars

ISSN: 1138-5014
Dip. legal: B-1482-1998